

אשרי האיש

החסידות בדרך רבוה"ק זיע"א

בעזרת ה' נעשה ונצליח

יום ו' ערש"ק ט' שבט תשפ"ד

פרשת בא
גליון תרכ"ז
שנה י"ג

מפי ספרים וסופרים

ולא יכלו להתמהמה

מיהר העני וחזר על דלתי נדיבים מהם אסף פרוטה לפרוטה עד שהצליח בעמל רב לאסוף את סך ההלוואה שלקח. עם סכום הכסף שבידו מיהר העני אל בית המלווה העשיר, השיב את ההלוואה וביקש את הבגד. אמור נא לי - שאל העשיר, - הרי מזה זמן רב שהבגד מונח כאן ולא עשית דבר, והנה עתה כששמעת שהבגדתי את הבגד לחייט והוא עומד לעבור שיניי, נזכרת והשבת את ההלוואה בבחילות ובדחיפות תוך יום אחד. אכן כן - ענה העני - ידעתי כי אם לא אפעל עתה במהירות ישתנה הבגד באופן שלא אוכל לעולם לשוב ולהשתמש בו. משום כך כה נחפזתי. והנמשל מובן מאליי, אם לא היה הקדוש ברוך הוא מוציא את בני ישראל ממצרים היו שוקעים בשער הטומאה החמישים ר"ל, ושוב לא היתה להם כל תקומה ח"ו, משום כך נעשה הדבר בחיפזון עד שלא יכלו שוב להתמהמה אף לא רגע אחד.

(משלי יעקב)

ידועים דברי חז"ל שבני ישראל בהיותם במצרים שקעו במ"ט שערי טומאה ואם היו מתעכבים שם עוד, היו נכנסים בשער הטומאה החמישים ר"ל, ושוב לא היתה להם תקומה ולא היו נגאלים, משום כך גאל אותם הקדוש ברוך הוא מיד, ולא שהו אפילו מעט כדי שיספיק בצקם להחמיץ. ענין זה יש לבאר במשל: עני אחד הוצרך למעות ולא נותר לו עוד ממי ללוות. בצר לו לקח את בגד השבת אשר לו ומשכן אותו תמורת סכום לא רב, אותו קיבל מבעל בית עשיר. כאשר עבר זמן רב והעני לא שב לקחת את משכונו, הבין המלווה כי כספו לא יושב לו עוד, נטל את הבגד והביאו לחייט שיתאים אותו למידתו שלו. הכיר החייט את הבגד וזיהה שזהו בגדו של ידידו העני, מיהר וסיפר לעני כי בגדו עומד לעבור שיניו והתאמה למידותיו של העשיר. ביקש העני מהחייט שימתין יום אחד ולא יעשה דבר עם הבגד, החייט הסכים.

אמרות טהורות

אמרות קודש מרבותינו הק' מאלכסנדר

בזה 'חן יוסף', בגי' 'חסד א-ל כל היום' (תהילים נ"ב, ג') לרמוז כי זוכים לחסדים טובים מאוצר מתנת חינם.

(אמרי מנחם)

בנערינו ובזקנינו נלך

ויאמר משה בנערינו ובזקנינו נלך.

אולי יש לפרש על פי מ"ש על המדרש (בר"ר נ"ט, ט') ואברהם זקן בא בימים יש לך אדם שהוא בא בימים ואינו בזקנה ויש לך אדם שהוא בזקנה ואינו בימים כאן ימים כנגד זקנה וזקנה כנגד ימים, ופירוש על פי דברי רש"י ז"ל (דברים ל"ג) על הכתוב וכימך דבאך ימך הם ימי הבחורות ודבאך הם ימי הזקנה, כי מי האדם נחלקים לשנים, ימי זקנה וימי בחורות, וכל אחד יש לו מעלה וחסרון, כי ימי הבחורות יש להם מעלה שהאדם הוא בזריזות ואין חוזק בחסידות כתחלתו, ויש להם התלהבות וכה, משא"כ בימי הזקנה, אמנם התגברות התאוה ורתיחות הדמים גוברים מאד בימי הבחורות, אבל בימי הזקנה הוא להיפך, לזאת צריך האדם לאחוז בשני הדרכים להיות לו שני בחינות היינו בימי הבחורות ישתמש גם בימי הזקנה לענין קריית התאוה, וכמו כן בימי הזקנה יחזק עצמו בכל עוז בהתלהבות ובהשתדלות עבודה, ויהי' ביחד זקנה ובחורות, וזה וכימך דבאך שיהי' ביחד ילדות ושיבה, וזהו ואברהם זקן בא בימים (בראשית כ"ד) היינו שגם בימי הזקנה הי' לו המעלה של הבחורות, וזהו הפירוש בהמדרש וכאן זקנה כנגד ימים וימים כנגד זקנה שניהם ביחד, וזה שאמר משה רבינו ע"ה בנערינו ובזקנינו נלך, לעבוד את ד' צריך להיות שניהם ביחד ילדות ושיבה.

(תפארת שמואל)

הכל נעשה באמונה פשוטה

וילכו ויעשו בני ישראל כאשר צוה ה' את משה ואהרן כן עשו. ופרש"י ז"ל כאשר צוה ה' את משה ואהרן, להגיד שבחן של ישראל שלא הפילו דבר מכל מצות מעשה ואהרן, ומהו כן עשו אף משה ואהרן כן עשו עכ"ל. ולכאורה הדבר תמוה בזה שאחר שסיפר שבחן של ישראל שלא הפילו דבר מכל מצות משה ואהרן היינו שהאמינו באמונה שלמה בדברי נבואתם, והאמונה הזאת היא מדרגה גדולה בבחי' קודש ישראל לה', כמו שכתב רש"י ז"ל (שמות י"ב, ל"ט) בשם המכילתא וז"ל מגיד שבחן של ישראל שלא אמרו האיך נצא למדבר בלא צדה אלא האמינו והלכו הוא שמפורש בקבלה (ירמיה ב') זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה, ומה שכבר מפורש אחריי קודש ישראל לה'. לזאת כתיב אח"כ כן עשו היינו משה ואהרן, שאף שהשינו בעצמם דברי נבואתם עכ"ז הניחו את כל השגתם ועשו הכל באמונה פשוטה כמו כל ישראל, והבן.

(אמונת משה)

כדי לקבל תשובה, צריך עם הכנעה קודם

ויבוא משה ואהרן אל פרעה ויאמרו אליו כה אמר ה' אלוקי העברים עד מתי מאנת לענות מפני שלח עמי ויעבדוני (י', ג'). מפרש"י ז"ל: מאנת לענות כתרגומו לאת כנעא.

קריאה זו 'כה אמר ה' עד מתי מאנת לענות מפני' מופנית לכל יהודי ויהודי באשר הוא שם! הרי ידוע כי ישנם עבירות חמורות שכל העובר עליהן נאמר "אין מספיקין בידו לעשות תשובה", סוגרים לפניו את דרכי התשובה. אך מובא בספד"ק שאם האדם מתחיל להתבונן במצבו העלוב ונכנע בקרבו ונעשה שפל בעיניו עד שאומר "איך הגעתי אני השפל לדרגה כה נמוכה לעשות מעשים אלה" ונתמלא חרטה והכנעה אמיתית עד שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לכסלה עוד, הקב"ה מרחם עליו ופותח לו שער מיוחד לתפילותיו ותחנוניו, כמו שאמר חז"ל "חותר חתירה מתחת כסא הכבוד לקבלו בתשובה". שפלותו והכנעתו סוללות לו את הדרך לתשובה במחירתו, לפי שהדרך הרגילה חסומה לפניו.

וזה פי' הכתוב 'כה אמר ה' עד מתי מאנת לענות מפני' - 'לענות' - מלשון ענווה, כלומר: קריאה יוצאת מאת הקב"ה לכל יהודי: למה אינך נכנע ומתמלא תשובה כדי שאוכל לקבל את תשובתך, "שלח עמי ויעבדוני" - תשלח ותוציא מקרבך את 'עמי' - האנוכיות שלך, 'זיעבדוני' - תוכל להתקרב ולעבוד את ה'.

(שמח ישראל - פנינים)

"רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום"

ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה וגו' (שם, א'). בזוה"ק (ח"ב לב:): ר"י פתח ואמר (תהילים פ"ט, ט"ז), אשרי העם יודעי תרועה וגו' עיי"ש. רמז העניין י"ל עיקר עבודת איש הישראלי הוא ע"י מחשבה דיבור ומעשה, ולא כדעה הנפסדת של הפילוסופים ואומות העולם שאומרים כי די במחשבה לבדה, וזהו מה שאמר פרעה (ה', ב') וגם את ישראל לא אשלח, כי אמר שאפשר לעבוד את השי"ת במחשבה לבדה, ולא נחוץ מעשה, ללכת למדבר, אבל משה רע"ה אמר (שם, ג') נלכה נא דרך שלוש ימים ונבחה לה' אלוקינו, כי העיקר הוא המצוות המעשיות.

(עקדת יצחק)

מציאת החן הוא מכח תיקון המחשבה

וימצא יוסף חן.

בגי' המחשבה [עם הכולל] להורות שמציאת החן הוא מכח תיקון המחשבה, בבחי' חשב-מה, שבזה תלוי קדושת היסוד, וכאשר זוכים לזה ומשיגים החן,

זוארט

אכילת הצדיקים

אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם (י"ב, ט"ז).

הנראה לפרש דהנה כתיב (בקדושת תר) ממקומו הוא יפן ברחמיו לפי הידוע שיש עולם עליון שנקרא "הוא", ובעולם הבא אין בו שום מלאך ולא נשרף אלא כביכול לבדו ית"ש, וזה הרמז אך אשר יאכל לכל נפש, פי' האדם שאין רצונו להתענג בתענוגים רק להחיות את נפשו כמו שאמר הלל הזקן (ויק"ר ל"ג, ג') שהולך לגמול חסד עם העלובה, אדם כזה הנה השי"ת בעצמו הוא מזמין לו כל צרכיו, וזה הוא לבדו כביכול יעשה לכם להזמין כל צרכיכם, כמו שדרשו רז"ל (פסחים מ"ז). לכם ולא לרשעים, כי אם השפע יורד מהעולם ההוא כנ"ל אין שום שליטה להחיצונים לטרוף ההשפעה ח"ו, וכזה מצינו במדרש עה"פ (בראשית כ"ז, כ') מה זה מהרת למצא בני ויאמר כי הקרה ה' אלוקיך לפני שאמר אם לקרבנך כך למאכלך לא כ"ש, כי מהמאכל מהצדיקים נחשב יותר מקרבנות.

(תפארת שלמה)

מרגניתא דיצחק

לע"נ הרה"ח ר' יצחק
בן הרה"ח ר' משה אריה זצ"ל
נלב"ע ו' סיון תשע"ד

במעלת יקרת וחשיבת סיפור יציאת מצרים

ולמען תספר באזני בנך, היות שהקב"ה ברחמיו עושה נס לישראל פעם אחת ונוקם להם מאויביהם אז נתעוררו הרחמים ומועיל אפילו לעתיד בכל דור כשישראל צריכין להנקם מאיזה שונא העומד עליהם להכבידם בעול שררה או מלך אז הקב"ה עושה נקמה בו כגון שכבר נתעוררו אותן הרחמים בענין כזה. וזהו ולמען תספר כו' אשר התעללתי במצרים וכשתספרו זאת תעוררו אותם הרחמים וינקם לכם מאויביכם לכל יוכלו היצר לכם כלל והבן.

(נועם אלימלך)

שמעתי מאת הרב המגיד מזאלטשוב אך ראיתי בעוד ספרים, כי בסיפורי ניסים פועלים וממשיכין שורש של הניסים לעשות עוד ניסים כיוצא באלו, וידוע מימריה מהמגיד זצ"ל כי באותיות אלו יש החירות והכח של פעולות אלו, כי הכל הוא באותיות של התורה. והנה להסיר מלבו מחשבות רעות פועלים בסיפור יציאת מצרים שהיה שם לישראל הרהורי ע"ז, וגם אמרו שהיו עובדי ע"ז ממש, והקב"ה הצילנו והוציא את אבותינו ממ"ט שערי טומאה אל מ"ט שערי בינה ובאותו סיפור באזני בנו ובן בנו פועלים וידעתם את ה' כמ"ש כי אני ה'.

(זאת זכרון)

והיה לך לאות כו' למען תהיה תורת ה' בפיך כו' (י"ג, ט'). כי גלות מצרים היתה הכנה למתן תורה שהוא מהג' מתנות שזוכין ע"י יסורין. אכן בזכירת יציאת מצרים יכולין לבוא לתורה בלי יסורים, וכמו כן בשבת קודש שהוא זכר ליציאת מצרים היא יום מנוחה שזוכין לתורה בלי יסורים, ולכן אין צריך תפילין בשבת קודש. ובאמת נטע וחקק הקב"ה להתורה, ודבר זה נוהג תמיד בבני ישראל כפי מה שמבררין ומספרים בניסים ונפלאות של הבורא ית', כך זוכים לתורה, ותלה הכתוב זה בזה ולמען תספר וידעתם כו'.

(שפת אמת)

ולפי פשוטו נראה לפרש דבעבור זה לא קאי אלא על ההגדה עצמה בגדולה מצוה לספר ביציאת מצרים יותר מסיפור כל הניסים, מפני שכל הניסים שעשה הקב"ה בעשר מכות לא היה הכרח לזה, כי אילולי הכביד ה' את לב פרעה לבלתי שלחם היה משלחם במכות בראשונות מיד, אלא שהקב"ה הכביד את לבו כדי לעשות נפלאות גדולות וכל זה היה בשביל סיפור הניסים לדורי דורות, כמפורש בריש הפסוק כי אני הכבדתי את לבו וגו' ולמען תספר באזני בנך וגו', וכיון שכל הניסים היו בשביל הסיפור חובה עלינו להרבות בסיפורי ניסים אלו יותר מכל הניסים שעשה הקב"ה שהיו מוכרחים באותה שעה ולא בשביל הסיפור, והיינו דקאמר בעבור זה - בעבור הסיפור עצמו.

(פנים יפות)

ולא ראו איש את אחיו. לכאורה קשה למה כתבה התורה במכת חושך את הלשון הזה של 'ולא ראו איש את אחיו' הרי זה פשוט שבעת חושך ואפילה א"א לראות ואפילו את האיש שעומד לידו? ונראה לבאר, שהמצרים בשעת המכות כל אחד דאג לעצמו, ולא חשב לעזור לשני, אבל לא כן אצל בני ישראל שכתבה התורה במכת חושך 'ולכל בני ישראל היו אור במושבותם' ולכאורה היה התורה צריכה לכתוב ולכל בני ישראל לא היה חושך במושבותם. אלא, שבבני ישראל היה מעלה גדולה ביותר שכל אחד עזר לשני, והתעניין בהרגת הזולת, ולכן כתבה התורה לשון של אור בבתיהם, היה אור במושבותם, ואילו אצל המצרים 'ולא ראו איש את אחיו' כי הם באמת לא ראו אחד את השני, משום של אחד דאג לעצמו באופן אישי.

(מתוך מאמר)

ולכל בני ישראל היה אור במושבותם. כי ידוע שהשבת הוא אור של כל העולם ע"ד דאיתא שהעולם היה מתמוטט עד שבא שבת, ובודאי צדיקים יחידי סגולה היו מקיימים את השבת כמו מתושלח נח והאבות כולם ומשה שהיה בחינת שעת של הדור, תיקן שבת במצרים, כמו שכתוב במדרש שבא משה אצל פרעה ואמר לו עבד שאין לו מנוחה יום אחד בשבוע אין עבודתו כלום, מיד בירר לו שבת למנוחה, ואף שהיו במצרים בגלות ובחושך אעפ"כ היה מאיר להם אור שבת שבא מחמת שהיה מאיר להם אור של שבת. וזהו ולכל בני ישראל היה אור במושבותם היינו נהירו דאנפין שהוא אמת זו היא שהיה מאיר להם בכל מקומות מושבותיהם, והבן.

(דגל מחנה אפרים)

ויקחו להם איש שיה בית אבות שה לבית (יד, ג). שמעתי מפי הרה"ק ר' מנחם מנדל מרימנוב זי"ע הביאור על דרך אמרם ז"ל (עיין תנא דבי אליהו רבה פכ"ה) לעולם יאמר אדם מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב. וזהו רמז ויקחו להם, כל אחד מה, פי' הכנעה כצאן שהיה קטנים דגם אדם שהוא גדול במעשיו, יכול להכניע ע"י שיזכור מעשי אבות. וזה שה לבית אבות, שיאמר מתי יגיעו מעשי וכו', ובודאי יכנע כל אחד ואחד הגם שהוא גדול.

(מגיד תהילות מצוין בספר ולקוט מנחם)

ויהי חשך אפילה. יש להבין הכפל לשון של חושך ואפילה, גם בכתוב (תהילים ק"ה, כ"ח) שלח חושך ויחשיך ולא מרו את דברו, שג"כ אמר דכפל, חושך ויחשיך, גם סיים ולא מרו לשון רבים. ונ"ל עפ"י הכתוב בספר התהילים (ק"ב, ד') זרח בחושך אור לישרים, כי אף שאנחנו בגלות יושבי חושך תחת אומות העולם, וללא רחמיו וחסדיו הגדולים לא היינו יכולים להתקיים אפילו רגע אחד, וכמו שאמרו חז"ל (יומא ט"ז) הן הן גבורותיו ונוראותיו, ששה אחד בין שבעים זאבים יכולים להתקיים, וזהו שנאמר זרח בחושך, אפילו בחשכת הגדול בגלות, זורח אור לישרים ומאיר לעמו מאורו הטוב ית"ש ומלמדם הדרך אשר נלך בה, ואיך נחזיק באמונתנו באמת ובלב שלם ונשמור מצוותיו למען לא נבוש לעולם ועד, אבל על המצרים שלח חושך ויחשיך בכפלים, דהיינו על המכה של חושך עשה עוד יותר חשכות להם, שלא יהיה זורח שום אור השכל, רק אדרבה הכביד להם, וזהו שלח חושך ויחשיך ולא מרו, על ב' עניני חשכות הנ"ל, ולכל בני ישראל היה אור במושבותם.

(זרע קודש)

והגדת לבנך לאמר בעבור זה עשה ה' לי (י"ג, ח). פירש"י לשאינו יודע לשאול, ורמז ג"כ תשובה לרשע, "לי" ולא לו. וכן אמר בהגדה 'אילו הי שם לא היה נגאל. לכאורה קשה ממה נשפך בתשובה לרשע היה לו לומר לשון נוכח לי, ולא לך, ומה ענין התכללות תשובתו באמירתו לשאינו יודע לשאול. אמנם בודאי האמת, כי מוכח לרשע מומו וכתוב (משלי ט' ח') אל תוכח לץ. אבל התורה צוותה להגיד לזה ולהוכיח את חרש בדרך נסתה, אילו היה שם לא היה נגאל.

(עבודת ישראל)

דבר נא באזני העם וישאלו כו'. דרשו חז"ל כדי שלא יאמר אותו צדיק כו' ואח"כ יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם. ותמוה מה צורך בטעם הזה, וכי דלא הכא לא יקים השי"ת הבטחתו. אמנם י"ל כי עבודת אברהם אבינו בכלל העולם להמשיכם אחר הבורא ית' כמאמר לו ישמעאל כו'. אולם בבוא יעקב אבינו ושבטי עליון אחריו ונבחרו להיות מיוחדים להקב"ה כמ"ש יעקב בחר לו כו'. יעקב חבל נחלתו. ובני ישראל עתה הרגישו זאת. לכן תיכף שיצאו ממצרים היו מוכנים לקבל התורה כמו שאמרו ז"ל שצמאו למים זו תורה כו', והנה השי"ת הבטיח לאברהם אח"כ יצאו ברכוש גדול שהוא ענין הוצאת

זכור אהבת קדומים

יריעה מיוחדת לרגל יו"ד קדישא דכ"ק מרן אדמו"ר הזקן הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זי"ע - "השרף מאלכסנדר" - י"ד שבט תרנ"ד - תשפ"ד

הרה"ג רבי שמחה בונם מקובר שליט"א

מעשיות ועובדות נפלאות בענין התפילה מכ"ק מרן אדמו"ר הרבי הזקן זי"ע

הנה אאמו"ר [הרה"צ רבי אברהם נפתלי זאמלונג אבד"ק סקאמפע] אכל פעם אחת אצלו, והיה דרכו תמיד לאמור דברי תורה על שולחנו, ופלפל בדברי הרמב"ם ז"ל שפסק ספק קרא ק"ש חוזר וקורא, אף דקיי"ל ק"ש דרבנן, עיין במפרשים. ואמר כך בלשון תמיה, ספק קרא ק"ש? היתכן, הרי ק"ש צריך להיות קבלת עול מלכות שמים ובמסירות נפש, והיאך יוכל לשכוח זאת ושיהא אצלו ספק אם קרא, אלא ע"כ אפילו אם קרא ק"ש, אמר רק בפה כקורא בתורה ולא כוון כהנ"ל, א"כ בלאו הכי צריך לחזור ולקרוא ודוק. (עשר זכויות מערכת הרבי הזקן אות ל"ד)

על ידי אימה ופחד קורין את שמע

עם התקרב הימים הנוראים של שנת תרל"ז, מילאו החסידים את פילץ, וצר היה בה המקום להכילם, ומשום כך הוחלט לחפש מקום מרווח לחצירו של הרבי הזקן. ביני לביני נודע כי באלכסנדר הסמוכה ללודז' נמצא למכירה בית המדרש של הרה"ק רבי חנוך העניך ממשיכו של החידושי הרי"ם מגור צוק"ל, עם דירה סמוכה לו - שעברו בירושה לבנו הרב יחיאל פישל הכהן, ויש קופצים הרבה לקנותו. כששמעו זאת החסידים החליטו שהם ירכשוהו עבור "חצר" הרבי.

משלחת חסידים יצאה לאלכסנדר, כדי לבצע את הקנייה, אולם בבואם לאלכסנדר נודע להם שהרב יחיאל פישל כלל אינו מעונין למכור את נחלת אביו לזרים, והוא משיב ריקם את פני כל הפונים אליו, אולם בכל זאת ניגשו לביתו והעלו בפניו את הצעתם.

להפתעתם הרבה נאות לבקשתם, ואמר: אם עבור הרב מפילץ באתם לקנות הריני מוכן למכור בחפץ לב. ואספר לכם מעשה מדוע מוכן הנני למכור עבורו את הבית:

"בצעירותי הייתי דר בכפר מאלניץ הסמוך לפרשיסחא. פעם בכ"ב בשבט יומא דהילולא של הרה"ק הרמ"מ מקוצק צוק"ל, הלכתי מביתי לפרשיסחא אל בית החסידים דקוצק אשר שם, כדי להשתתף בסעודת ההילולא. באותו זמן גר בפרשיסחא רבי יחיאל - הרב דפילץ, שהיה אז אברך אחרי נישואיו וסמוך על שלחן חותנו. והנה כשעברתי בדרכי ליד ביתו, שמעתי את קולו בוקע מחדרו "מאימתי קורין את שמע - ע"י אימה ופחד קורין את שמע", וחזר על זה הרבה פעמים.

כשחזרתי אחרי הסעודה, בשעה מאוחרת בלילה, עברתי שוב ליד ביתו, והצצתי דרך החלון, להפתעתי הרבה ראיתי אותו יושב ורגליו נתונות בקערה עם מים קרים, ועדיין הוא חוזר ואומר כמקודם "ע"י אימה ופחד קורין את שמע" ונתפעלתי עד מאוד, מעתה תבינו כי לאיש קדוש כזה מוכן אני למכור את נחלת אבי". (תולדות הישמח ישראל מבוא עמוד נ"ז)

אם התפילה כראוי מי צריך לאכול, ואם לאו מי יכול לאכול

סיפר לי ידידי רבי אברהם קרקובר [מלצר], ששמע מאיש זקן נכבד מאד, שהיה ש"ב של חותני זקני הרבי הזקן מאלכסנדר, והיה נוסע לאחד מצדיקי הדור, ואחר פטירת הצדיק הזה היה נבון בדעתו למי לנסוע ולקבל עליו לרבי ומנהיג. וכאשר היה אצל הצדקת צלבה לאה שהיתה אחותו של הרבי ר' פייבלי שהיתה ממשפחתו, אמרה לו, היום צריך להיות כאן בן אחי הרב מטארטשין [הוא הרבי הזקן מאלכסנדר, שהיה אז רב בעיר טארטשין]. ואם תראה אותו בשעת תפילתו יהיה זה מספיק בשבילך, ולא תצטרך עוד לחפש רבי, אלא תקבל עצמך להיות קשור אליו.

הדבר הזה היה כמצחק בעיניו, כי הרבי הזקן היה אז צעיר לימים ולא היה עוד אדמו"ר, אעפ"כ החליט בדעתו לחכות על ביאת הרב מטארטשין. כשבא הרב מטארטשין, נתן לו שלום, ונעמד מאחורי החדר לשמוע את תפילתו - תפילת שחרית - שהאריך בה עד עת ינטו צללי ערב, ומאד נשבר לבו של האיש הנ"ל מתפילתו הקדושה.

וכאשר האיש הזה היה רגיל שלא לישא פני איש, פנה אל הרבי הזקן, ושאל אותו, הלא מצות ושמרתם את נפשותיכם הוא ג"כ מצוה, ולמה מאריך כבוד קדושתו כל כך בתפילתו, ואינו יכול לטעום מאומה, וזה מזיק לגופו ועבודתו הקדושה. והשיב לו הרבי הזקן זי"ע, באם הקב"ה עוזר שהתפילה כראוי מי צריך לאכול, ובאם לא ח"ו, מי יכול לטעום, ע"כ דברי קדשו. ובדברים אלה שיצאו מלב קדוש וטהור, התרגש האיש הנ"ל, וקרא בקריאה מעומק הלב, מובטחני אשר לאברך זה ירוצו אלפים ורבבות מישראל. והיה זה מספיק

בתפילתו הרגישו טעם גן עדן

רבינו הזקן מאלכסנדר זי"ע, עבודתו הקדושה ביראת שמים היה אין לשער ואין לספר, ותפילתו הקדושה היתה תמיד בבכייה רבה ובלב נשבר ובקול נעימה, וכל השומע תפילתו הקדושה נשבר ליבו לקרעים, ועשה תשובה בכל לב ונפש להשי"ת, ונשכח ממנו כל תענוגי העוה"ז מפני נעימות מתיקות קולו הקדוש, אשר היתה באמת טעם גן עדן, והיה דומה למלאך ד' צבאות, ומצורתו הקדושה היינו יכולים לשאוב דליים מלאים עם יראת שמים, מה נאמר ומה נדבר, מי יוכל למלל גדול עבודתו הקדושה בתורה ותפילה, אשר זאת נחמתי בעניי, בעת שאני זוכר את צורתו ותפילתו הקדושה, ומעיד אני עלי שמים וארץ שכאשר באתי לבית הרבי הזקן, היה נדמה לי כאילו כל הכתלים וכל החלונות מלאים יראת שמים, וכולם צועקים בהתלהבות לכו עבדו את ה'. (עשר זכויות מערכת הרבי הזקן אות ב')

הרבי בוכה בשביל כל ישראל

תפלתו היתה בשפה ברורה ונעימה קדושה, ובכיות רבות ובלב נשבר ונדכה, וכל השומע תפלתו נשבר לבו לקרעים. וכתב לי הרב ר"י אייבעשיץ דומ"ץ מווארשא, ששאל בפעם בילדותו לרב אחד, מפני מה בוכה כ"כ רבינו, והשיב לו שהוא בוכה עבור כל היהודים. (תפארת ישראל פרק א' אות קל"א).

מתפילתו הקדושה התעוררו אפילו אנשים פשוטים

פעם אחת התאכסן הרבי הזקן באשעצק, ובין כך נתפשט הידיעה אשר הרבי הזקן נמצא שם, והנה בבוקר היה הרחוב מלא מעגלות שבאו מערים הסמוכים, והרבי הזקן הלך להביהמ"ד להתפלל ונאספו כל העיר, והיה שם איש פשוט, ואמר שמעולם לא בכה אף בימים הנוראים, ואף כשח"ו היה לו איזה צער כי היה ליבו כלב האבן, רק בפעם הזאת כששמע את תפילת הרבי הזקן מאלכסנדר היה בוכה מאין הפוגות, ולא היה יכול עוד להתאפק. (עשר זכויות מערכת הרבי הזקן אות כ"ב)

תפילת ערבית ביום חול היה כליל יום כיפור

אמרו הז"ל 'עבודה שבלב זו תפילה', עבודתו בתפילה היתה במסירות הנפש, באימה ופחד, ברתת ובויעה, וקולו הנעים היה נשמע בבואו אל הקדוש. תפילתו היתה בקולי קולות וברעש שאין לשער ולספר, עצמותיו דא לדא נקשן תמיד בבכיות ובלב נשבר.

סיפר לי כבוד אבי ז"ל הרה"ח ר' זאב וולף בן ר' יהודה ז"ל, פעם היה אצל הרבי הזקן בזמן תפילת ערבית ביום חול, ונדמה לו שזה ליל יום כפור, חיל ורעדה יאחזו את כל האנשים שנוכחו בעת תפילתו. (תפארת רבותינו מערכת הרבי הזקן אות כ"א)

תפילתו בהלל והושענות

שמעתי מפי קדשו של רבינו הקדוש ה"תפארת שמואל" שסיפר מאביו אדמו"ר הרבי הזקן זצלה"ה, אשר בהיותו רב בפילץ ודרכו היה להתפלל בביהמ"ד, והיה לו מנין שלו שהתפללו עמו בזמן שלו. והיה בחוזה"מ סוכות, נפשם חשקה מאוד שהרב יאמר הלל והושענות לפני העמוד, אולם הוא לא היה רוצה בשום אופן.

פעם אחת הסכימו ביניהם שכאשר יגיעו להלל לא ירצה שום איש להתפלל לפני העמוד, וממילא יהיה מוכרח הרב בעצמו להתפלל וכך עשו, כיון שהגיעו להלל לא רצה שום איש לאמור לפני התיבה, וכל אחד אמר תירוץ אחר, ועמדו כך זמן, עד שאמרו כיון שאין מי שיתפלל א"כ מוכרח הרב בעצמו להתפלל, כיון שראה שאין לו עצה, אמר להם כיון שאני מוכרח להתפלל לפני העמוד הלל והושענות א"כ אלך קודם להמקוה, והלך להמקוה.

ובחזרתו הלך מהמקוה להביהמ"ד במרוצה ובהתלהבות נפלא, וראו אנשי העיר זאת ונפל פחד על כל אנשי העיר, ושאלו זה לזה מה זה שהרב הלך כך בזריזות וברעש גדול מהמקוה, ואמרו שהולך להתפלל הלל והושענות לפני העמוד בביהמ"ד, מיד התאספו כל אנשי העיר אנשים ונשים וטף לשמוע מהרב את תפילתו הנ"ל, ועשה להם יום הכפורים בתפילתו הקדושה הנוראה העצומה הזאת, אשר היה נוגע לכל אחד ואחד עד חדרי בטן. (עשר זכויות מערכת אדמו"ר ה"תפארת שמואל" אות כ"ג)

קריאת שמע בקבלת עול מלכות שמים במסירות נפש

להאיש הנ"ל מלחפש עוד רבי, כדברי הצדקת צלבה לאה הנ"ל, אחותו של הרבי ר' פייבילי זי"ע. (צדיק באמונתו ח"ב מערכת הרבי הזקן אות ב')

כוונה בתפילה

שמעתי, פעם אחת קרא אדמו"ר זצ"ל לאחד מאנשי, ואמר לו בסוד שלא יגלה זאת לשום איש, שילקה לו ל"ט מלקות, שכמדומה לו שלא כוון בטוב בשם אחד מהשם הוי"ה ב"ה בתפלת שמונה עשרה כראוי. (תפארת ישראל פרק א' אות קל"ה)

דביקות בתפילה

התלהבותו ודביקותו בעת התפלה אין להאריך, הוא היה מהחסידים ראשונים ואנשי מעשה שהיו מתבודדים ומכוונים בתפלתם עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמיות. וכנודע, שפעם אחת נחלה בפה ביום הקדוש החסיד המפורסר ר' לוי כהן, והיה כמעט סכנת נפשות, ובקש הרה"ח המפורסם ר' שמחה אוברבוים מרבינו הק' בעל ישמח ישראל זי"ע שיזכיר אותו לפני אביו הרבי הזקן זי"ע, ובאשר שהיה עומד באמצע סדר עבודת יום

הכפורים היה ירא להפסיק את אביו מתפילתו, כי אשרי עין ראתה את הרבי הזקן שהיה כמלאך מיכאל עומד ומקריב.

אך באשר שהיה סכנת נפשות, ומרוב ידידותם ואהבתם לרבי לוי הנ"ל, הפקיד וסיכן את עצמו הר"ר שמחה שיחיה, והלך הוא להרבי הזקן להזכיר את הר' לוי, והזכיר אותו פעם אחת ושתיים והרבי הזקן לא זז ממקומו, כי לא שמע וראה אותו. וכשראה הר"ר שמחה כל זאת, היה צר לו מאוד, והסבין את עצמו עוד יותר, והשליך נפשו מנגד, ונגע מעט בטליתו של הרבי הזקן להפסיקו מעט שישמע הזכרתו, ודימה לו שהרבי הזקן סיבב את פניו אליו והזכיר אותו והלך ממנו באימה ובפחד.

ובמוצאי יו"כ הלך הר"ר שמחה להרבי הזקן להתברך בשנה טובה, ואמר שהוטב מעט לר' לוי, ושאל אותו הרבי הזקן ק"ע, לוי, מה היה לך, ואמר לו הר"ר שמחה הלא הזכרתי אותו לפני כס קדשו בביהמ"ד באמצע התפלה בסדר העבודה, אמר לו הרבי הזקן לא ידעתי ולא שמעתי, דו האסט גיהאט ניסים וואס איך האב נישט מרגיש גיוועזין [היה לך ניסים שלא הרגשתי בזה ולא הופרעתי מדביקותי בהשי"ת]. (תפארת ישראל פרק א' אות קל"ב)

הר"ר יהודה משה מקובר שליט"א

[וידוע שהרבי הזקן נסתלק במוצש"ק בעת סעודת מלווה מלכא של דוד מלכא קדישא], וכמו כן מצינו שדוד המלך ע"ה אמר (תהלים כ"ב) ואנכי תולעת ולא איש חרפת אדם ובזוי עם. והנה מנין אותיות גרוע שבגרועים עולה במנין תולעת עם הכולל של ואנכי תולעת ולא איש.

אלא אולי י"ל, עפ"י דברי רבינו בספ"ק ישמח ישראל (תולדות) עה"פ אלה תולדות יצחק בן אברהם, אברהם הוליד את יצחק, דהלא יש כאן כפילות הלשון, ומפרש בקודשו, שברהם אבינו ע"ה אחז ברוב ענוותנותו שכל החשיבות שלו היא מחמת שיש לו בן קדוש וטהור כמו יצחק אבינו ע"ה, ולעומת זה יצחק אבינו ע"ה אחז שכל חשיבותו ומעלתו היא אך ורק בגלל היותו בנו של אברהם אבינו ע"ה.

וכן כותב כ"ק מרן אדמו"ר האמונת משה זי"ע (י"ד שבט אות ט') שם הוא מביא את המעשה הידוע שהרבי הצעיר מווארקא זי"ע, היה מנהגו לבקר את החסידים הנכבדים באכסניות שלהם, ופעם אחת הגיע לבקר את תלמידו וממשיך דרכו כ"ק מרן האדמו"ר מביאלא זי"ע, והרבי מביאלא נשאר על מקומו לשבת, וישב כל זמן הביקור, ולאחר שהלך הרבי מווארקא לביתו, אמר הרבי מביאלא לחסידים שעמדו שם, בוודאי הנכם משתוממים על זה שנשארתם לשבת, אלא תדעו לכם, שבעת שנמצאים ביחד הגדול שבגדולים עם הקטן שבקטנים זהו יחוד השם האמיתי, ובזמן יחוד השם אי אפשר לזוז מן המקום עכ"ה ק"ק.

ורבינו האמונת משה מוסיף, והנה משה רבינו ע"ה שהחזיק עצמו לקטן שבכל ישראל כמו שהעיד עליה הכתוב (במדבר י"א) והאיש משה ענו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה, לעומת זה החזיק את כל איש מישראל לגדול ולקדוש....

וגם ידוע מה שאמר האלטרער רבי זי"ע על החסידים שלו: ששליש מהם יכלים להיות אדמורי" ומנהיגי הדור, מובן מזה שבזמן שבא אליו אחד מן החסידים היה רואה בזה יחוד השם האמיתי בבחי' שויתי ה' לנגדי תמיד, עם הקן שבקטנים שהוא יחוד השם האמיתי, ע"כ לש"ק של רבינו האמונת משה.

ואם כן אין זה סותר את ענוותנותו הגדולה, כי למרות שלא הכיר בערך עצמו, הכיר בערך אחרים כמו שאמר רבינו האמונת משה זי"ע, ולכן ביקש שבניו אחריו ימשיכו להנהיג עדת עם קודש. זי"ע ועכ"א.

הרה"ח ר' אהרן פרלוב שליט"א, בעמח"ס "זכרונם לברכה"

בתשעה באב שנת תקע"ה, דבק בכל נימי נפשו אל הרה"ק רבי שמחה בונם מפרשיסחא זי"ע, ובהשפעתו כיהן ברבנות בקהלות: שעפס, גאמבין, גריצא ומאקאווע. לימים נעשה למחותנו של רבו, לאחר שבנו רבי לוי יצחק נעשה חתן הרה"ק מפרשיסחא, אך לדאבון לב נפטר בנו זה בימי עלומיו. לאחר הסתלקות הרה"ק מפרשיסחא, בי"ב אלול תקפ"ז, המשיך להסתופף בצל בנו הרה"ק רבי אברהם משה זי"ע, שנקטף בדמ"י - תקופה קצרה לאחר הכרתו - בב' טבת תקפ"ט. אח"כ התקשר בעבודות אהבה ויראה אל מ"מ הרה"ק רבי יצחק מווארקא זי"ע, בצילוי הוסיף קדושה על קדושתו. כשהביא רבי שרגא פייבל את בנו הנער, רבי יחיאל, לפני רבו הק' מווארקא,

מתולדותיו

הרה"ק רבי יחיאל דניציגר מאלכסנדר נולד בשנת תקפ"ח לאביו הרה"ק רבי שרגא פייבל מגריצא זי"ע, בנו של הצדיק רבי צבי הירש זי"ע, אשר "כל ימיו עסק בתורה, פדה שבויים והשיא יתומות, ביתו פתוח לאביונים" - כפי שנחקק על מצבתו, וצדיקים דיברו נשגבות על רום קדושתו.

רבי שרגא פייבל יצק מים על ידי רבו המובהק הרה"ק רבי יעקב מליסא זי"ע בעל ה'חיות דעת', ו'נתיבות המשפט', שחיבבו מאוד ואף הפקיד בידו כתיבת וסידור חלק מספרו הגדול ה'נתיבות', עד כי לימים נמשך לבו אל הרבי הק' מלובלין זי"ע והיה לאחד מגדולי בני היכלו. לאחר פטירת החוזה מלובלין,

למען יאציל מברכתו על בנו, שנותר יחידי מכל זרעו, ואמר לו: "זה חלקי מכל עמלי", ביקש ממנו רבו שישאיר אצלו את בנו, בהבטיחו לו שבביתו יגדל ויתעלה גבוה מעל גבוה. נעתר לכך הצדיק מגריצא, ואכן רבינו יחיאל הלך וגדל בווארקא עד כי גדל מאוד, וכשהגיעו לפרקו אף השיאו הרה"ק מווארקא אשה את הרבנית רויזא מינדל ע"ה בת רבי דוד יחיזיפאווסקי מפרשיסחא, מתלמידי הרה"ק רבי שלמה לייב מלענטשנא זי"ע.

שמע שקידתו וגאונותו בתורה של "העילוי מגריצא" הלך לפניו בכל רחבי פולין, ובהיותו בן טו"ב שנה נתמנה לכהן כרב בק"ק טורטשין.

לאחר פטירת הרה"ק מווארקא, בכ"ב ניסן תר"ה, נקבצו ובאו המוני חסידיו, ובראשם בניו הגאונים הקדושים רבי יעקב דוד [מאמשינוב] ורבי מנחם מענדל [מווארקא], אל הרה"ק רבי שרגא פייבל, שכיחן אז כאב"ד מאקאווע, והכתירוהו לרבם ומנהיגם. ברם לא ארכו לו הימים, וכעבור מחצית השנה, בשמיני עצרת שנת תר"ט, עלתה נשמתו לגזי מרומים.

רבינו יחיאל, שבזמן קצר לקה בכפליים, עם פטירתם של רבו הק' מווארקא ואביו הק', דבק בכל עוז אל הרה"ק רבי מנחם מענדל, בנו הצעיר של רבו, שהוכתר לרבם של חסידי ווארקא, והרבה למד מדרכו ושיטת בקודש.

תקופה אחת הסתופף בצל קדשו של מרן השר שלום' מבעלזא זי"ע. ומסופר, שלראשונה, אחר שנכנס אל הקודש והגיש פתקא דרחמי, אמר מרן מהר"ש לאנשי ביתו: השגיחו היטב על אברך זה, שה'קוויטל' שהגיש לפני היתה "א דורך געווייקט מיט טרערען" (-ה'פתקא' שלו היתה ספוגה בדמעות). כן העיד עליו שעתיד הוא להנהיג את ישראל.

לאחר פטירת הרה"ק רמ"מ מווארקא, בט"ז סיון תרכ"ח, קיבל עליו את מרותו של אחד מגדולי החברייא, הרה"ק רבי דב בעריש מביאלא זי"ע - בנו של הרה"ק רבי אברהם מטשעכנוב זי"ע - בו דבקה עדת חסידי ווארקא, והרבה לנסוע אליו בהכנעה גמורה, עד עת פטירתו מזה העולם ביום כ"ה סיון שנת תרל"ו.

או אז נתנו החסידים את עיניהם בהרה"ק רבי יחיאל - שכיחן אז כאב"ד פילץ - והכתירוהו אלוף לראשם, אבל הוא לא ניאות להם וסירב לכך בכל תוקף. לאחר שראה שהחסידים מרבים לבא אליו למורת רצונו, גמר אומר לשאול בדעת תורה, וערך מכתב אל הגאונים הגדולים רבי ישראל יהושע מקוטנא זי"ע בעל הישועות מלכו' והתנו רבי חיים אלעזר מקאליש זי"ע בעל הנפש חיה, שישבו לו כדת של תורה מה לעשות, והם כתבו לו ש"אם יש אחד שראוי להורות דרך ה' לעם השם והוא אינו מקבל זאת על עצמו, הוא עון פלילי ח"ו". כיון ששמע זאת, שוב ירא מזה האיסור, והסכים לקבל על עצמו את עול ההנהגה.

כעבור זמן מה עבר מפילץ לאלכסנדר, משם נפרסה מצודתו על כל רחבי פולין, וממנה האיר באור תורתו ובטוהר מדותיו אשר היו מושתתות על שלשה עמודים: מדת הענוה, דרך האמת ועבודת התפילה, כשאדניהם היא מדת השמחה.

חצר קדשו של הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר - וכפי שמכונה בפי החסידים "אדמו"ר הזקן" - הפך להיות תל תלפיות לכל עובדי ה' ומבקשי אמת ואמונה, ואף גם לסתם עמך אשר היו זקוקים למילות חיזוק ודברי ישועה מפנה קדוש ומנהיג ברחמים ובחסד עליון, וכפי שמסופר מעשה, אחד מני רבים, בחסיד שכבר הלפו הרבה שנים מיום נישואיו ועדיין לא נפקד בזרע של קיימא, והורו לו הרבנים להיפרד מאשתו, אולם הרבי לא נתן לו לעזבה. נסע אחד הרבנים לאלכסנדר ונכנס אל הרבי לברר פשר הענין, אמר לו הצדיק: אתה הנך רב שפוסק על פי דין, ואילו אני פוסק על פי רחמים...

כך הנהיג את העדה הקדושה והאציל עליה מהודו וקדושתו במשך ח"י שנים, עד עת הסתלקותו ביום י"ד שבט שנת תרנ"ד לפ"ק. ומנו"כ באלכסנדר.

"עלים לתרופה" בשלח תשס"ה, עמ' ג'

הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זצלה"ה כשהיה ילד ולמד בחדר, בא פעם מהחדר לבית אביו הגה"ק רבי פייבל אבד"ק גריצא ודמעותיו על לחייו ולא רצה לאכול, ושאל לו אביו מה זאת ומה היה לך, ולא השיב לו מאומה, ושלח אביו אחר המלמד ושאל לו מה זה שאינו רוצה לאכול והוא עצב מאד, ויאמר לו המלמד, למדתי עם הנערים איך שהפלשתים לקחו ארון הקודש בשביה, וכשלמד זאת התחיל הוא לבכות באין הפוגות, ומפני זה אינו רוצה לאכול כי נוגע לו החילול השם שהיה אז עד לבו, וציוה אביו ז"ל להמלמד שילמדו תיכף עמו הקאפיטל שלאחרי, איך שבעל כורחם הוכרחו להשיב את הארון בכבוד גדול ועשה המלמד כן, ותיכף נתמלא האי ינוקא קדישא בשמחה, וראו בו שהוא עתיד לגדולות.

מעשה היה אצל חותני זקני כ"ק מרן אדמו"ר הרבי הזקן מאלכסנדר זי"ע, בימי צעירותו כאשר נעשה רב בעיר טארטשין, ומקודם כאשר היה גר בעיר

פשיסחא אצל חותנו, היה שם איש אחד שהיה דבוק בו מאד, וגם לרבות בנו של האישי הנ"ל, ומעת לעת היו נוסעים אליו לטארטשין על שבת קודש, הגם כי הרבי הזקן עוד לא נהג אז באדמורות כי הוא בעצמו היה נוסע להרה"ק מווארקא זי"ע, ואירע פעם אחת שבנו של האישי הנ"ל היה בשבת קודש אצל הרבי הזקן בטארטשין ואחר כך (כשחזר הביתה) נחלה מאד והמחלה גבר מיום ליום רח"ל, אמו של הנ"ל בראותה זאת נסעה לטארטשין להרבי, וצעקה מרה כי בנה נחלה אצל הרבי, ולזאת לא תזוז מכאן עד שבנה יתרפא, הרבי לא השיב לה מאומה, פתאום אמר להמשרת שישכור בעל עגלה שיסע עמו למקום אחד, רחוק מהעיר טארטשין, האשה - אמו של החולה - בשמעה זאת חשבה בדעתה כי משום שהרב רוצה להתפטר ממנה לכך הוא בורח מהעיר, לכן צעקתה הגדילה שתפריע את הרב מהנסיעה עד שבנה יתרפא, ולא תתן לו לנסוע, הרב לא השגיח על דבריה ובע"כ נסע מן העיר, ויהי בנסעו לא רחוק מן העיר באו לכפר אחד, הבעל עגלה עמד לפוש וליתן מספוא להסוס, ובתוך כך ראהו כפרי אחד, וכאשר הכיר בו שהוא רב ביקשו הכפרי שיבוא לביתו וישתה אצלו כוס תה, הרב הסכים לבקשתו והלך עמו לביתו ושתה כוס תה, אחר כך אמר הרבי להבעל עגלה, לא ניסע עוד הלאה, ניסע חזרה הביתה ומאז נעשה החולה הנ"ל בריא כאחד האדם, אביו של החולה מחמת שהיה לו קירבה עם הרבי הרהיב עוז בנפשו לשאול אותו: ילמדנו רבינו מה זה שנסע מהעיר, ולא עוד אלא שבתחילה חשב לנסוע מרחק רב ואח"כ חזר בו ונסע מהכפר תיכף חזרה, והשיב לו הרבי דע בראותי את מחלת בנך באופן כל כך רציני רח"ל, לא מצאתי בשבילו שום עצה אלא שאהיה נעשה חפץ של מצוה, דהיינו באם יקיים בי איש אחד הכנסת אורחים אזי אהיה אני חפץ של מצוה, ועי"ז אוכל לעשות טובה שבנך יתרפא, וכאשר ידעתי שבמקום זה שרחוק מעירי יש לי שם אוהב וידיד ובודאי יכניס אותי לביתו ויקיים בי הכנסת אורחים, וממילא אז אהיה חפץ של מצוה, ואז א"ה רפואה קרובה לבוא, אבל כשבאתי אל הכפר והכפרי הזמין אותי לביתו וקיים בי הכנסת אורחים, השגתי מה שרציתי ונסעתי חזרה לביתי.

"אמונת משה" במדבר, עמ' ה' טו"ב

מסופר שכ"ק מרן הרבי הזקן מאלכסנדר זי"ע בימי צעירותו כשהיה עוד רב בטארטשין היה פעם בווארקא אצל מרן הרבי האור טמיר ונעלם הרמ"מ זי"ע מווארקא, והיה כאב גדול להרבי הזקן זי"ע בעיניו רח"ל והיה הולך אנה ואנה מחמת הכאב, ובאמצע הלילה כשהרבי הזקן היה הולך אנה ואתה פתח הרבי מווארקא זי"ע את פתח ביתו ואמר לרבי הזקן: "כשיודעים שעומדים תחת השמים האם מטריד כאב עיניים". ומאז לא הטריד אותו כלל כאב עיניים.

הובא בספרי מוסר ובראשית חכמה שטוב לצייר בשעת התפלה צורת הצדיקים נ"ע, אשר נפשם צרורה בצרור החיים, ומה גם רבותינו שהיה אצלם בחיים חיותם, ואאמו"ר [הרה"ק רבי יחיאל] זצלה"ה היה מצייר תמיד צורת רבו כ"ק איתן אדמו"ר הזקן זצלה"ה זי"ע מווארקא.

"תפארת משה" נתיבות, דף ס"ד טו"ב

שמעתי מכ"ק מרן אדמו"ר (שליט"א) [ה"אמרי מנחם" מאלכסנדר זצוק"ל], כי אביו - רבינו [ה"אמונת משה" זצוק"ל] היה נוהג תמיד לחזור ולספר את הסיפור על הרבי הזקן רבי יחיאל זי"ע. פעם נסע בדרכו לטריסק, ועבר דרך העיר לובלין. הרכבת חנתה בלובלין חניית ביניים, ורבינו הזקן ניצל את זמן ההפסקה, שכר כרכרה, ונסע לביתו של הרה"ק רבי לייבלע אייגר מלובלין. כאשר פתח הרבי מלובלין את דלתו וראה את הרבי הזקן, אמר לו: "שלום עליכם הרבי מאלכסנדר!" השיבו הרבי הזקן: "עליכם שלום הרבי מלובלין, בלייבט געזונט לובלינער רבי!" ותיכף פנה לעבר הכרכרה, שתחזירוהו לתחנת הרכבת, הרה"ק מלובלין ליווהו עד לכרכרה, ובדרך התנצל לפני הרבי הזקן, שיש לו עגמת נפש מזה שלא כיבדו כראוי. השיבו הרבי הזקן: "ווי נעמט מען די רגע אויף דעם איבר רעכינען צי ווייניג מכבד געוועזן צי אסאך מכבד געוועזן" [מהיכן לוקחים את רגע הזמן לחשוב אם כיבד מעט או הרבה]. והיה רבינו חוזר ואומר תמיד, כי מכאן רואים שבעולם הזה אין פנאי, וצריך כל הזמן ל"חטוף" כמה שיכולים.

הרה"ק ר' יהודה משה מקובר שליט"א, "צדיק באמונתו חיא" ע' רנ"ב

אאמו"ר [הרה"ק רבי יחיאל] זצלה"ה זי"ע, בהיותו במארינבאד לרפואה, וכאשר נהנה מאד מאויר הצח והריח טוב שמה, אמר: כי אעפ"י שנמצא שמה אנשים רעים וחטאים ואעפ"כ אינם מקלקלים האויר והריח, וכמו שמזבלים השדה בזבל ואשפות שיש בהם ריח רעה אעפ"כ הריח מהשדה לא נתקלקל בעצם, וכאשר יעבור ויכלה הריח רע אז הריח הטוב שבשדה יחזור ויריח, כך היא הענין החלק יעקב שבכה איש ישראל, אעפ"י שיחטא ויטנף את עצמו בזבל ואשפה הסרוחים אעפ"כ ריח הקדושה היא הנקודה הפנימית שבקרבו לא יתקלקל ולא יגע בה שום שמץ פגם, וממנה תוצאת חיים שיוכל לחזור בתשובה להריח עוד כבשמים, וזה פירוש אעפ"י שחטא ישראל הוא... עכלה"ק.

"ישמח ישראל" תולדות, דף מ"ו טו"א

סיפר כ"ק האדמו"ר הרה"ק המפורסם נר ישראל מוהר"ר ישראל זצוק"ל ז"ע מהוסיאטין, ששמע מפה קדוש דודו הרה"ק המפורסם מאד בעולם האדמו"ר הגדול מרן רבי אברהם יעקב זצוק"ל ז"ע מסדיגורא שאמר על מרן הרבי הזקן ז"ע שהוא בבחי' שרף, וזהו המקור שקורין לכ"ק הרבי הזקן "הרבי הזקן השרף".

מרשימות כ"ק מרן אדמו"ר ה"אמונת משה" זצוק"ל, "צדיק באמונתו" ח"ב, ע' י"א
ידוע לכל באי שערינו גודל השפלות וענות צדקו מכ"ק איתן אאמו"ר (הרה"ק רבי יחיאל) זצלה"ה ז"ע, ובדעתו היה שהוא הגרוע מכל העולם, וכן שמענו מפורש יוצא מפיו הקדוש.

אחרי ווארקי וביאלא, קם בית חדש בתולדות חסידות פולין: בית אלכסנדר! אלפי חסידים הניחו עטרה לראש צדיק, הוא הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זצ"ל, שהיה עמוד התווך של חסידות ווארקי וביאלא, בנו של הרה"ק רבי פייבל מגריצא זצ"ל, וחנינו הנאמן של הרה"ק רבי יצחק מווארקי זצ"ל.
הרה"ק ר' יחיאל מאלכסנדר זצוק"ל היה ידוע לבעל תפילה גדול, וכל מי שמע תפילתו נפתחו גשנותיו. היה יהודי אחד שלא יכל לבכות שהיה לו לב קשה כאבן, אך כשמע את תפילתו של הרה"ק ר' יחיאל נפתחו כל מעצוריו והחל להוריד דמעות כתינוק.

כ"ק מרן אדמו"ר מלעלוב זצוק"ל, "מלכות בית דוד" (רמת-לעלוב ב"ב) תמוז תשס"ה, ע' ס"ז

סיפר לי כ"ק אדמו"ר מלעלוב-ניקלשבורג שליט"א, ששמע מהרה"ח הישיש ר' משה ביום ז"ל שאמר, כשמעמתי בחצרו של הרה"ק ר' יחיאל מאלכסנדר זצ"ל, יכולתי לשמוע קול בוקע מחדרו של הרה"ק, ברוך! אתה! והיה נראה שייסיים בתיבות לשמוע קול שופר, ולכסוף סיים, אשר יצר כו'.
הרה"ק ר' ישראל חיים אשרי שליט"א, "שיח זקנים" (ברוקלין תשס"ב) ח"ד, ע' ש"ט

שמעתי בשם אדמו"ר הקדוש יחיאל זצ"ל מאלכסנדר, ששאלו אחד בערי אשכנז מאין כבוד? והשיב: "מן התורה!". ולהיכן רוצה לילך? - "אל התורה!". ומה כבודו רוצה? - "תורה!".

הרה"ק ר' נח גד וינטרויב ז"ל, "בישישים חכמה" (ירושלים תשנ"ד) ע' קע"ה

סיפר לי הרה"ח רבי בעריש דעמבינסקי (שיחי) זצ"ל, שפעם בא סבל [=טרעגער] לכ"ק מרן הרבי הזקן [מאלכסנדר] ז"ע והזכיר עצמו לפניו כי אין לו כבר כח לסחוב, והוא רוצה לקנות עגלה וסוסים להיות בעל עגלה, אך זה עולה מאה רובל ואין לו. שאלו הרבי, ואם תקנה עגלה יהיה לך פרנסה, ענהו הסבל, הן. אמר לו הרבי עמוד בצד והמתן.

עברו כמה אנשים ולכסוף נכנס אברך שהיה צריך ישועה להפקד בזרע של קיימא. אמר לו רבינו: היהודי הלזה שעומד בצד "דארף אויפעהרן צו טראגען און דו דארפטט אנהייבן טראגען", אם תעזור לו לסחוב, אתה תחזיק לסחוב. אמר האברך, בסדר, שיבוא אלי ויקבל. אמר לו הרבי לא, אתה תבוא אליו, וכך נושעו שניהם.
הרה"ק ר' יהודה מקובר שליט"א, "ליקוטי רשימות" ע' י"ז

פעם אחת נסע רבינו [אדמו"ר הזקן מאלכסנדר] זצ"ל בדרך למעיינות הרחצה ונזדמק לו ללון בבית מלון של נכרי. שכרו החסידים שני חדרים אחד עבור רבינו על קומה ב' והשני עבור בנו רבינו בעל "ישמח ישראל" זצ"ל. מתחת בקומה א'. סידרו החדר ונקו אותו היטב וגם המיטה סידרו מהכרים והכסתות שהיו עמדם ורבינו התכונן לישון. כשירדו לחדר למטה שמעו קול פסיעות. הלך רבינו בעל "ישמח ישראל" וביקש מאביו שינוח קצת מטורח הדרך, וירד שוב לחדרו. כעבור זמן קצר שוב שמע שרבינו מסתובב בחדרו, הלך עוד הפעם בבקשה שינוח כי הדבר ח"ו יגרום סכנה לבריאותו. ענה רבינו "מה אתם רוצים ממני משהו אינו מניח לי לישון". התחזלו לעריאתו. "מה רוצים בחדר ומצאו מאחורי התנור ש"ו (צלם) וזרקו אותו החוצה, אמר רבינו "מה רוצים ממני שאישן בשעה שדבר זה נמצא אתי בחדר?" ותיכף אחרי זה נרדם רבינו.

הרה"ק ר' יהודה לייב מקובר ז"ל, "הפארת רבותינו" (ב"ב תשכ"ו) ע' נ"ו

אמר בקדשו כ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה לחסיד אחד, שאם האדם מתמיד בתורה ובעבודה ובקדושה בשקידה מעצמו אז יוכל הצדיק להיות לו לעזר וסעד, אבל לא לסמוך עצמו עם הכל על הצדיק.

"הפארת שמואל" זה הסוכות, דף ק"ט ט"ב
סיפר לי ידיד נפשי להבל"ה, הרה"ח קשור באמונת חכמים רבי אברהם מלצר זלה"ה מעה"ק ירושלים ת"ו, כאשר הגיעה שעתו לעמוד למבחן הצבא בפולניה, ונפשו היתה מרה לו מאד, כי היה בריא בלא שום מום, ונסע לאלכסנדר בימי כ"ק מרן אדמו"ר הרבי הזקן השרף, כדי לקבל ברכה שיקבל שחרור בלי עול הגויים, ואז הרבי השרף ז"ע היה הלש מאד, ובנו כ"ק מרן אדמו"ר בעל "ישמח ישראל" קרא את הפתקאות, ומסר לאביו את המבוקש, ומרן הרבי הזקן השיב לאיש ואיש כברכתו אשר בך אותו.

רבי אברהם שהיה בהול מצרת נפשו נדחף לעבר הרבי הזקן כשבידו פיתקא להשתחרר מהצבא, בכדי שיוכל לסייע לאמו בפרנסת ביתה. אמר לו הרבי הזקן: "אם כוונתך היא באמת מחמת כיבוד אם, אזי תיפטר מהצבא". והבטיח בודאי. אז אמר הרבי הזקן הוא צודק [כך חזר ע"ז ב' פעמים]. כאשר יצא מן הקודש הלך אחריו מרן ה"ישמח ישראל" ואמר לו: "הלוואי, שכולם יפעלו ישועות אצל אבי,

כמו שאתה הצלחת לפעול!

ברכת הרבי הזקן נתקיימה במלוא המובן וקיבל שחרור למרות שלא היה לו מום כלל.
מרשימות כ"ק מרן אדמו"ר ה"אמונת משה" זצוק"ל, "צדיק באמונתו" (ב"ב תשס"ג) ח"ב, ע' צ"א

העיד הגה"ק מסוכטשוב בעל אבני נזר ז"ע שיש לו בקבלה מחותנו מקאצק ז"ע, סימן מובהק לדעת מי שהוא דבוק בהשי"ת, ומאז ועד עתה לא ראה הסימן אצל שום אדם, ובהיותו באלכסנדר ראה הסימן אצל אדמו"ר השרף מאלכסנדר (עיין עוד בספר אביר הרועים עמ' ק' אות קפ"ט, שבעת שבא הגה"ק האבנ"ז ז"ע לבקר בחוליו האחרון התאנח הרה"ק מאלכסנדר ז"ע על מה שעל ידו נגרם טלטול ספר תורה ממקום למקום במה שהאבנ"ז היה צריך לבוא אליו לבקר, ואז ציחה האבנ"ז שמחמת עוצם חולשתו יטעום קודם תפילת שחרית ויאכל מה וישתה יין, וקיים הרה"ק מאלכסנדר ז"ע את דבריו ובכל יום כשטעם קודם תפילתו היה מברך ברכה אקב"ו לשמוע דברי חכמים עיי"ש, ועיין בשו"ת "אבני נזר" או"ח סימן ל"ז לפול בהלכה ביניהם).

(ועיי"ש עוד שבימיו האחרונים נסע האבנ"ז לבקר כנ"ל ובדרכו חזרה פגשו אדמו"ר אחד ושאל להאבנ"ז - מה נשמע באלכסנדר, השיב האבנ"ז: טוב מאד [אלעס גוטס, אלעס גוטס] והוא תמה: הלא מפורסם חולשתו, והסביר האבנ"ז דעיקר צער חולה מישראל הוא מחמת שיש אצלו ביטול תורה ותפלה, אבל אצלו לא ראיתי שום השתנות, הוא דבוק בהשי"ת במחשבותיו ורעיונותיו ואינו מפסיק אפילו רגע ח"ו, א"ב מה שייך לומר שנעדר שלומו ח"ו).

הרה"ק מרן אדמו"ר ה"אמונת משה" זצוק"ל, "מאורן של ישראל" (ב"ב תשנ"א) יתרו, אות ע"ה

סיפר לי הרה"ח ר' דוד צבי שלמה וועבער נ"י, ששמע מהרה"ח הישיש ר' משה ביום ז"ל הנ"ל, שאחר נישואיו נחלה פעם, ונכנס חותנו להרה"ק ר' יחיאל מאלכסנדר זצ"ל והתאונן לפניו שחתנו חולה ל"ע [עד האט באקומען א קראנקן איידעם]. אמר הרה"ק מאלכסנדר שלש פעמים בזה הלשון, בריא וחזק עד מאה שנים [געזונט און שטראק ביז הונדערט יאר]. וכך היה, שחי מאה ואחד שנים.

הרה"ק ר' ישראל חיים אשרי שליט"א, "שיח זקנים" (ברוקלין תשס"ב) ח"ד, ע' ש"י

אחר פטירתו אמר עליו בנו הרה"ק בעל ישמח ישראל ז"ע: את אבי ז"ל לא היה אדם בעולם שהכירו אלא המלאכים והשרפים שנבראו מיחודיו ומתורתו ומצוותיו, ושמעתי שסיפר כ"ק אדמו"ר הרה"ק רבי ישראל מהוסיאטין זצוק"ל ז"ע (ובסוף ימיו בתל אביב ושם מנו"כ) ששמע מפה קדוש דודו (אח אביו) הרב הקדוש האדמו"ר הגדול מרן רבי אברהם יעקב זצוק"ל ז"ע מסאדיגורא בן הקדוש עליון הנורא מרוזין ז"ע, שאמר על מרן הרבי הזקן ז"ע מאלכסנדר שהוא בבחי' שרף, וזהו המקור שקוראים לו השרף.

הרה"ק מרן אדמו"ר ה"אמונת משה" זצוק"ל, "מאורן של ישראל" (ירושלים תשנ"א) ע' קע"ז - קע"ח

...הנני מצוה ג"ב, ואני מוסיף עוד לבל יטיל שום איש קוויטעל ולכל לקרות אותי רבי, בכל זה אבקש להזהיר מאד מאד... הנני להכפיל עוד הפעם על הנ"ל, ושלא ליתן קוויטעל, והיינו שיכריזו ויזהירו בשמי לבל יתן ח"ו שום איש או אשה בחור או נער או נשוי שום קוויטעל לבל לענש ח"ו כי מאד מאד אני מקפיד על זה.
מתוך צוואתו שנרשם בסוף "ישמח ישראל" על שמות [יש לציין שעד היום אין מניחים קוויטעל על צינור הקדוש]

שובבים

אמר בקדשו כ"ק אאמו"ר זצלה"ה ז"ע לכ"ק אחי אדמו"ר (בעל "ישמח ישראל") הק' זצלה"ה ז"ע, כי ענין השובבים הוא אחד עבור עצמו ואחד עבור אחרים, היינו אפילו הצדיק הזה שהוא נקי ומנוקח מכל שמץ והוא קדוש וטהור, עב"ז הוא מחויב להתענות מצד האחריות התלמידים לטהרם בתשובתו, שלא יגרמו לו צער ועלכון ואי מנוחה אחר כך.

"הפארת שמואל" שמות, דף י"ט ט"ג

והיית אך שמח

אדוני אבי שליט"א [זצ"ל] אמר בשם כ"ק חו"ז הרבי הזקן ז"ע מאלכסנדר שר"ת ו'היית אך שמח (דברים טז, ט"ז) הוא "שוא", כלומר עס איז בעסער איין פלאשע שמחה ווי איין ערליכע מרה שחורה [-עדיף שמחה לא אמיתית, מעצבות אמיתית], עבדה"ק.
מרשימות כ"ק מרן אדמו"ר ה"אמונת משה" זצוק"ל, "צדיק באמונתו" ח"ב, ע' פ"ד

גמילות חסד

אמר רבי יחיאל מאלכסנדר: להעמיד פנים שחקות בשעה שכסיל מבקש לומר מילתא דבדיחותא, גם זה בבחינת גמילות-חסד...
הרה"ק ר' יהודה לייב לוי ז"ל, "חסידים מספרים" (ירושלים תשכ"ט) ח"א, ע' תמ"ב

בכתף ישאו

כ"ק אדמו"ר הרבי רמ"מ מווארקי ז"ע נפטר בעיר ווארשא, ובווארשא היה נהוג לישא הנפטר על עגלה, וכ"ק אדמו"ר הרבי הזקן (מאלכסנדר) ז"ע רצה דוקא לישא את רבו הרה"ק מווארקי על הכתף, ולא על עגלה. וביקש מאת הגאון אב"ד ר"ב מייזליש זצ"ל שיתן הסכמתו לזה, ושאל האב"ד למרן (הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר ז"ע) שיאמר לו רמז בתורה שזה ענין כבוד לגדול הדור, והשיב (הרה"ק מאלכסנדר) הלא מפורש בתורה (במדבר ז', ט') "ולבני קהת לא נתן כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו", ותיכף הסכים והודה לדברו.

הרה"ק מרן אדמו"ר ה"אמונת משה" זצוק"ל, "מאורן של ישראל" (ירושלים תשנ"א) ע' כ"ג

ניצוצי קדושה ממצרים, והיה הכל בדרך שדרך בו אברהם אבינו ראשון לגרים. אמנם בני ישראל מצדם הם למעלה מזאת הבחינה כאשר חכמים הגידו קשים גרים לישראל בו. לכן לא היו חפצים בזה ולא היה זה ח"ו חסרון קיום הבטחת הבורא כי אדרבה נתעלו ביתר שאת באופן שלא נחשב בעיניהם רכוש גדול הנ"ל. אמנם כדי שלא יאמר אותו צדיק דייקא לכן דבר נא וישאלו בו.

דברו אל כל עדת ישראל גו' שה לבית אבות. היינו שכל איש יקח ויברור לעצמו דרך ישרה שיהיה השה לבית אבות, ר"ל השה פזורה שהיו מפוזרים עד עתה בין המצרים והשורש נגלה ממקומו ללקט הענפים, ובאמת מהראוי והנכון שיהא דבוק לבית אבות, היינו שיהיו דבקים בשורשם, ויהיה להם אמונה שלימה וזכה וברורה בלי שום סיג ח"ו. שה לבית ר"ל שהגיע העת והזמן שיהיה השה נאסף אל הבית, ולא להיות נע ונד ממקומו לתור אחר הניצוצין קדושין לאספם ולקבצם. והשי"ת יזכנו להיות מן המאמינים בו

באמת ובלב תמים ויקבץ נדחינו הנפזרים מד' כנפות הארץ אל מקרם ושורשן ויקוים בנו במהרה (מיכה ז', ט"ז) כימי צאתם ממצרים אראנו נפלאות.

(אורח ישראל)

ומשה ואהרן עשו את כל המופתים האלה לפני פרעה ויחזק ה' את לב פרעה. ויש לדקדק מה הכתוב בא להשמיענו. אלא י"ל שזה קאי על הפסוק שלאחריו שבשביל זה נענש פרעה שחזק ה' את לבו שבביל שלא שם על לבו שמה' היו הנפלאות האלה. כי כשהצדיק עושה נפלאות, אזי שורה עליו רוח הקודש וקדושה, והכל יכולים להבין שמה' היתה זאת. ופרעה הרשע לא רצה לשום על לבו זאת. וזה שאמר הכתוב ומשה ואהרן וכו' לפני פרעה רוצה לומר שאדם אחר היה יכול להבין שמה' ואהרן לא ראו כלום אלא שמה' היתה זאת, רק 'לפני פרעה' רוצה לומר בעיניו היה שמה' ואהרן עשו זאת מעצמם ולא רצה לשום על לבו שמה' הוא זאת, ולכן נענש שחזק ה' את לבו.

(נעים אלימלך)

מעשי צדיקים

כוחה של אנהה יהודית

הנקישה בדלת העירה את ר' משה מהרהוריו הנוגים, הוא פתח את הדלת וגוי זקן בשם איון מתושבי הכפר נכנס פנימה. איון זה נוהג היה להיכנס מדי פעם לביתו של ר' משה, ולהרים כוסית יי"ש לחיי בעל הבית. ר' משה רצה להגיד לו כי הפעם אין לו בבית מאומה, אולם איון הקדימו ואמר, כי מטרת בואו הפעם חשובה הרבה יותר מאשר כוסית משקה. איון לחש לאוזנו של ר' משה כי הוא רוצה לספר לו סוד דבר מה שאיש מלבדם אסור שיידע. שמע נא משה, אמר איון ליהודי המשתאה, אני זקן חלוש וחולה, אני אמנם מתגורר אצל בתי וחתני, אולם אינני מסתדר איתם. ולכן ברצוני לבקש ממך טובה, אני רוצה לבוא ולגור בביתך, אין אני צריך הרבה, אולם אתה תהנה בשכר הכנסת האורחים שלך מתמורה גדולה. יש לי אוצר גדול מוחבא ביער, אוצר שמכיל עשרות אלפי מטבעות זהב. עכשיו מיד תוכל ללכת לשם ולקחת לך כמה שאתה רוצה. ולאחר מותי יהיה כל האוצר שלך.

ר' משה לא ידע מה להשיב לאיון על דבריו המוזרים. והוא אף לא ידע מה לחשוב על כך האם הוא משוגע? האם הוא שיכור או יצא מדעתו? אולם איון לא חיכה הרבה, כי הבין כנראה שדבריו המבולבלים אינם מעוררים אמון רב. לכן הוא לקח את ר' משה בידי והובילו אל המחבוא שביער אשר ליד הכפר שלהם. הוא חפר קצת מתחת לעץ גדול. ועד מהרה הוציא שק מלא מטבעות זהב. הבה ניקח את זה אליך הביתה אמר הגוי הזקן. ואיש אינו צריך לדעת על כך, זה שלך והסל בביתו של ר' משה נהייתה אורה ושמחה. שוב לא הורגש מחסור וכל בני המשפחה הרגישו היטב את תוצאותיו של הנס הגדול שארע. ר' משה התחיל לעשות מסחר, וכל מה שעשה, ה' הצליח בידו, ובמרוצת הזמן הפך לעשיר גדול ששמו הלך לפניו.

אשר לאיון הזקן, הוא חי בביתו של ר' משה במשך שבועות אחדים. ביום בהיר אחד הוא הלך לבקר בבית בתו, ובהיותו שם, מת לפתע פתאום. עתה ירש ר' משה את האוצר באופן מוחלט וסופי, הוא חילק הרבה צדקה וניהל חיים יהודיים מלאים.

כעבור שנים אחדות נזכר ר' משה בעוניו משכבר הימים ובביקורו של הבעש"ט הקדוש אצלו. והחליט לנסוע למעזיבו ולבקר אצל הצדיק. כאשר נכנס אל הבעש"ט הביתה, הכיר אותו הבעש"ט מיד, נתן לו שלום עליכם, שאלו לשלום משפחתו, ובכלל קבלו בספר פנים יפות.

תלמידי הבעש"ט התפלאו מאוד כאשר לא ידעו מיהו היהודי שרשב חולק לו כבוד כה רב. הבעש"ט הבחין במבטי ההשתוממות של תלמידיו ואמר להם: אתם לא זוכרים אותו? הרי אנחנו ביקרנו בביתו והתארחנו אצלו במשך חמישה ימים, כשאנו מכלים כל פרוסת לחם שהיתה לו בבית. אתם זוכרים? עתה יכול אני לגלות לכם את סיבת נסיעתנו אז לכפר ההוא כדי להתארח בביתו של היהודי הזה. ובכן, המשיך הבעל שם טוב, על היהודי הזה נגזר בשמים שיהיה עשיר גדול בזכות מצות הכנסת אורחים שהוא מקיים בהידור רב, אולם הצרה היתה אתו שהוא היה מסתפק במועט ואף לא ביקש ולא התפלל על פרנסה, וכך נשקפה סכנה כי הברכה לא תחול עליו, ולעולם יישאר עני תוך שהוא מאבד את האוצר השמור לו. רק כאשר ביקרנו אצלו וישבנו לו על הראש במשך חמישה ימים, תוך שלא הותרנו בביתו מאומה הראוי למאכל, והילדים שלו היו רעבים ללחם ובכו באוזניו בתבעם אוכל, רק אז הוא נשבר, נאנח אנהה עמוקה מקרב לב וביקש את הבורא שיתן לו פרנסה. רק אז חלה עליו הברכה וה' שלח אליו מיד את איוואן עם ההצעה לרשת את האוצר וכך הוא נהיה עשיר גדול בהתאם להחלטה השמימית שהוחלט לגביו. שמעו התלמידים ואמרו הנה כי כן זה כוחה של אנהה יהודית שבאה מעומק לב שבור.

סיפור זה קרה במוצאי שבת אחד חורף וקר. כאשר מיד אחרי ההבדלה, קרא הבעל שם טוב הקדוש זיע"א לעגלון שלו. וציווה עליו לרתום את הסוסים לעגלה. עד מהרה היה הבעש"ט בדרך מלווה אחדים מתלמידיו הנאמנים. מיד שיצאה העגלה על אם הדרך אמר הבעש"ט לבעל העגלה, לעזוב את המושכות ולתת לסוסים ללכת כחפצם, הם כבר יגיעו לאן שצריכים להגיע, אמר. דהרו להם אפוא הסוסים באופן חופשי, עלו הרים וירדו בקעות, עד שנעצרו ליד בית קטן בקצהו של כפר מושלג.

במשך הדרך רעדו התלמידים מהקור הרב. והיה להם קשה מהסבל הרב שסבלו מהקור הנורא. מובן שעתה שמחו על ההזדמנות לרדת מהעגלה הקפואה ולהיכנס לבית הראשון שיזדמן לפנייהם, כדי לחמם קצת את עצמותיהם. דפקו אפוא בדלת וכשהיא נפתחה ניצב לפנייהם יהודי קטן וצנום שקרא להם להיכנס פנימה, האיש שהיו לו עיניים גדולות ומאירות, סיפר לאורחים כי זה זמן רב לא נודמן לו לקיים את מצוות הכנסת אורחים, כי בשל החורף הקשה לא באו עובדי אורח לכפר. עתה הוא שמה שנפלה לידו מצווה גדולה זו.

הבעש"ט הקדוש קטע את שטף דיבורו של האיש, וציווה עליו להכין תה וחלב חם לאורחים. בעל הבית עשה זאת בשמחה רבה, אפילו יותר ממה שנתבקש, והאורחים נחו מעמל הדרך וחיממו את אבריהם הקפואים. לאתר שאכלו ושתו, שוב פתח בעל הבית בשיחה עם האורחים, וסיפר להם ששמו משה וכי הוא מפרנס את משפחתו על ידי מכירת מיני מרכולת ודברי סידקית לכפריים. "מאין אתם יהודים?" שאל ר' משה את אורחיו. כאשר שמע כי האורחים באים מהיער מעזיבו, שאל אותם אם מכירים הם את הצדיק הגדול רבי ישראל בעל שם טוב? אולם עוד לפני שמי מהתלמידים הספיק לענות, היסה הבעש"ט את ר' משה וביקש אותו לא להטריח עליהם בשאלותיו, אלא יכין מיד לכולם מיטות, שבהם יוכלו לישון בלילה. חמישה ימים וחמישה לילות ישבו הבעש"ט ותלמידיו בביתו של היהודי הכפרי, אכלו ושתו להנאתם, ישנו על מיטות רכות, ובעל הבית ר' משה ממש מסר את נפשו ואת כל אשר עמו בבית, כדי שהאורחים ירגישו בטוב ולא יחסר להם מאומה, הוא לקח אוכל מפי הטף, חסך מפיו ומפי אשתו ונתן הכל לאורחים. אולם לא הוא ולא אשתו לא התלוננו, אלא שמחו שמחה גדולה שנינת להם האדמונת כה רבה כדי לקיים את מצוות הכנסת אורחים.

מקץ חמישה ימים נסעו האורחים כלעומת שבאו, ר' משה ליווה אותם כנהוג בכרת דרך אל מחוץ לכפר. וכאשר נפרדו ממנו ביקש מהם טובה, יואילו נא להזכיר אותו לטובה לפני הצדיק הגדול רבי ישראל בעל שם טוב שיברך אותו שיזכה להיות יהודי טוב וירא שמים. כאן קרא אותו אליו הבעש"ט ואמר לו דע לך כי אני הוא הבעל שם טוב, אני באתי לכאן אך ורק בגללך, אולם אתה לא תדע את סיבת בואי עד שיעבור זמן מה. משה נשאר תוהה ומשתומם למשמע דבריו אלה של הבעש"ט, הלא דבר הוא. אם הצדיק הגדול רבי ישראל בעל שם טוב בא במיוחד אליו ובגללו, אולם עוד לפני שהספיק להתאושש ולומר מלה, נעלמה העגלה ובה האורחים כאילו נשאה אותם הרוח.

בשובו לביתו מצא ר' משה את הילדים בוכים אשתו סיפרה לו וכי אין בבית מה לאכול, הילדים רעבים, לא אז בלבד שהאורחים אכלו כל מה שהיה בבית, אלא שאפילו נאלצו למכור כלי בית אחדים כדי שיוכלו למלא את כל משאלותיהם של האורחים. עתה נשאר הבית ריק מכל והילדים בוכים. ר' משה הביט על ילדיו הבוכים ועל אשתו אשר ישבה חסרת אונים, ולפתע פרץ בבכי מר, בלב שבור הוא קרא: "רבונו של עולם, למה זה מגיע לי? מדוע צריכים הילדים שלי לסבול חרפת רעב? מה הם אשמים?" באומרו זאת יצאה מפיו אנהה כבדה, שבאה מעמקי נשמתו, ושוב פרץ בבכי סוער.

בפי ישרים

ללכת בדרכי ישרים לפניך

איך יכול אדם לברך על הרעה 'כשם' שמברך על הטובה

הכתב. אבל הקב"ה ראה את עניינם, והחליט שזה הזמן הראוי לנאול אותם ממצרים, כי רוצה להיטיב עמם, ורוצה להביא אותם אל תכלית הטוב, ולצאת מהרעה. ובביאורו של רש"י (שמות יב, מ): "אשר ישבו במצרים - אחר שאר הישיבות שישבו גרים בארץ לא להם, שלשים שנה וארבע מאות שנה. בין הכל משנולד יצחק עד עכשיו היו ארבע מאות שנה. משהיה לו זרע לאברהם נתקיים (בראשית טו, יג) 'כי גר יהיה זרעך', ושלשים שנה היו משנזרה גזירת בין הבתרים עד שנולד יצחק, ואי אפשר לומר בארץ מצרים לבדה (ישבו בני ישראל ארבע מאות ושלושים שנה), שהרי קהת מן הבאים עם יעקב (למצרים) היה. צא וחשוב כל שנותיו וכל שנות עמרם בנו ושמונים של משה, לא תמצאם כל כך... לפיכך אתה צריך לומר 'כי גר יהיה זרעך' - משהיה לו (לאברהם אבינו) זרע. וכשתמנה ארבע מאות שנה משנולד יצחק, תמצא מביאתן למצרים עד יציאתן מאתים ועשר שנה".

אם כן לפי רש"י היו בני ישראל במצרים מאתים ועשר שנים, הזמן של ארבע מאות שנה התחיל מיום שנולד יצחק והתקיים "גר יהיה זרעך", והזמן של ארבע מאות ושלושים שנה התחיל מיום שנכרתה ברית בין הבתרים ונגזרה הגזירה "גר יהיה זרעך". כתב בספר "מגן אברהם" למגיד מטריסק ז"ע (פרשתן בתו דבריו ד"ה ויאמר) וז"ל: "נמצאים אנשים כאלו שמשוקעים בעסקי העולם ונתגשמו מאוד, עד שאצלם הוא בבחי' ואנכי הסתר אסתיר פני ברוב הספרות וכמה מסכים המבדילים בינם לבין קוננם, והעצה להם לבטל המחיצות ומסכים המבדילים שיבואו לדביקות השי"ת, הוא ע"י התוה"ק שכל בריאת העולם היה על ידה והיא החיות מכל העולם, וכמ"ש אלה תולדות השמים והארץ בהבראם בה' בראם הם ה' מוצאות שבפה כ"ב אתון דאורייתא ולכן המאור שבה מחזירו למוטב ומקרבו להשי"ת, וזה שאיתא למיימינים בה סמא דחיי שהיא בבחי' וצדיק באמונתו יחיה שזוהו עמוד ויסוד העולם מה שקוב"ה באורייתא אסתכל וברא עלמא, וע"י שהאדם עוסק בהתוה"ק באמת נתקרר להשי"ת ובא לבחי' זו של כי לא יראני האדם להשיג שגדלות הקב"ה הוא גדול כ"כ שא"א לשום נברא להשיגו ולראותו, ועי"ז וחי' ממשיך לו חיות אלקות תמיד".

ובהמשך דבריו ממשיך לכאר את הכתוב "בא אל פרעה" שפרעה הוא פר"ע ה', שמרמז להתגלות הכ"ב אתון דאורייתא שבה' מוצאות הפה, היינו שיבוא להתגלות אור התוה"ק, "כי אני הכבדתי את ליב"ו היא בחי' כבודת הלב בהסתרה עבה בכמה מחיצות ומסכים המבדילים וקשה לו לעורר לבו להתקרר להשי"ת, וכל זה "למען שתי אותת" אל"ה בקרב"ו מרומז לאותיות התורה שבסוד הכ' אלה תולדות השמים והארץ בה' בראם, שע"י עסק התורה שעל ידה היתה בריאת העולם המאור שבה מחזירו למוטב ומסירה ממנו כל כבידות הלב וכל המסכים העבים עד שנתקרר להשי"ת ומשיג בחי' זו של כי לא יראני האדם, שע"י וחי', שהוא בחי' וצדיק באמונתו יחי', שע"י העסק בדברי התוה"ק יתרום קרן מזלם של ישראל למעלה ראש. עכ"ל.

היוצא לנו מדבריו הק' שהקב"ה רצה לעשות עם בני ישראל רק טובה, ולתת להם את התורה הק', שזה החיות של האדם, ובו מרגיש את ה'טובה', אבל פרעה לא הסכים לזאת, והיה מסתיר את כל הדברים האלה בהסתרה של לעשות 'רעה' לבני ישראל בעבודות פרך שהטילו המצרים על עם ישראל, ולא יזכרו חלילה את ה'טובה' שיש להם. אבל הקב"ה שטוב שמו, 'הטוב שמך וכל נאה להודות' ורוצה להיטיב עם בניו היוצא אותם לפני הזמן שנקבע להם להיות על אדמת ארץ מצרים, והראה להם את ה'טובה'.

וימים אלו נזכרים ונעשים בכל דור דור, שבזמן שיש לאדם דברים והוא חושב שיש פה חלילה 'רעה', הכל מוסתר בהסתר אסתיר פני, ויש פה 'טובה' שמוסתר בכל ההסתרות הללו. רק יש לנו להאמין באמונת אומן כבודא כל עולמים שהוא כל יכול, ושיראה לנו את ה'טובה' עין בעין בשוב ה' ציון, ואז נוכל להביט לאחור ולראות את שנות הגלות שהיו 'רעה' שמוסתרים בתוך ה'טובה'. וכך נבאר את דברי המשנה 'כשם שמברך על הטובה כך מברך על הרעה', שפעמים אנחנו זוכים לראות את ה'טובה' מול עיננו, ואנחנו משבחים ומזמרים להשי"ת, אבל גם שיש חלילה דברים שאנחנו חושבים שזה 'רעה' לברך גם על זה. ונסיים בברכה בסיום דבריו הק' של בעל ה"מגן אברהם ז"ע, "שיתרום קרן מזלם של ישראל למעלה ראש וישפיע השי"ת לנו כל הטובות בכלל ובפרט ברוחניות ובגשמיות במהרה בימינו אמן".

בשלוש מאות חומש עם פירוש רש"י בפרשיות של מעשה יציאת מצרים. וקשה לו. איך בני ישראל עברו את כל המאורעות הקשים והמרים האלו? איך הם הסתדרו עם כל מה שהם עברו, לא להתרחץ, האנשים בעבודה של הנשים, והנשים בעבודה של האנשים, בעבודת פרך שהטילו עליהם כל הזמן? עם המכות שהם קיבלו מהמצרים כל הזמן, על לא עוול בכפם? איך איך?

לכאורה שום תשובה ראויה לא נוכל להביא על כל השאלות הללו, אבל מה שמוטל עלינו, שזה תורה ה' ועלינו ללמוד אותה עם כל המפרשים, וללמוד מהם דרך חיים שיבור לו בעוה"ז וייטב לו בזה ובבא. וכן כבר ראינו איך שהתפילה שהם התפללו מעומק הלב, מלב נשבר ונדכה, תפילה של שתי תיבות שהם "אוי ווי" עמדה להם לצאת מעול גלות המצרים (ע"י בישמח ישראל פ' שמות אות א'). ואיך שהם התפללו ממי שהכל שלו, שיחון וירחם עליהם, ויוציאם מצרה לרוחה ומשעבוד לגאולה, וכך עלתה תפילתם לפני ק"ה רבון עלם ועלמאי (ע"י קדושת לוי פ' שמות), ויצאו ברכוש גדול, ולהיות עם הנבחר שזכו לקבל את התורה בהר סיני. והדברים ידועים לכל. (והביאנו הדברים בהרחבה גדולה במאמר בפרשת שמות).

אבל למעשה עוד נקודה שיש לציין מתוך המאורעות שעברו ישראל בגופם בארץ מצרים. והוא שכשם שמברך על הטובה, כך מברך על הרעה. לכאורה בני ישראל לא העלו במחשבה מה זה 'טובה', הם ידעו מה זה 'רעה', אבל מה, הם בטחו והאמינו בבטחון חזק שמלכו של עולם בוודאי יודע מה זה 'טובה', והוא יכול להעניק להם את זה במדה גדושה ומעולה. וכאן נביא מעשה מצדיקים בדורות הקודמים, שבהליכתם ובנתיבתם לומדים אנו להלכה למעשה בעבודת השי"ת בכל הענינים.

מסופר שבזמן המגיד ממעזריטש, שהוא ידוע וגאון בסוד האותיות, וא' מתלמידיו הגדולים היה הר"ק רבי זושא מאניפולי, סיפורינו מסופר בשנים שקודם עלה ונתפרסם לצדיק עולם, והיה גר בעיירת אניפולי, והוא היה עני מרוד. פעם נכנסו אל המגיד, תלמידיו הר"ק רבי שמעלקה מניקלשבורג ואחיו הר"ק רבי פנחס בעל ההפלאה שהיו תלמידים גדולים של הר"ק המגיד ממעזריטש, נכנסו אל הקודש פנימה פעם א', ושאלו בפייהם: במשנה תנינן (ברכות ט', ה') "חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה", לכאורה אותו אדם שזכה לקבל איזה דבר טוב, והוא שמה, יכול לברך כמו אותו אדם שנעשה לו דבר רע והוא עצוב, איך יכול אדם לברך 'כשם' שמברך על הטובה, כך יברך על הרעה? ענה להם המגיד, שאלתם שאלה כנוונה, אבל את התשובה תוכלו לשמוע מתלמידי הגדול הר"ק רבי זושא מאניפולי ז"ע. בשנים ההם לא הכירו כ"כ את רבי זושא, אבל המגיד שהוא היה רבו הכיר אותו.

הם נסעו אל עיירת אניפולי במשך כמה ימים על סוס ועגלה. כשהם הגיעו הם הבינו למה המגיד שלח אותם לכאן. עיירה עניה ודלת אמצעיים, בתים שלא מתאימים למגורי בני אדם. עוני ומחסור בכל פינה ופינה. וכשהם הגיעו אל ביתו של רבי זושא, התפלאו לראות כמה ילדים עם בגדים עם טלאי על טלאי, רזים וכחשיים. והנה הגיע הרבי ר' זושא, ואמר לו שהמגיד שלח אותם על שאלתם בדברי המשנה, וכי וכו'. או אז הביט ר' זושא בפניהם, ואמר להם בפליאה, אתם בטוחים שהמגיד שלח אותכם אלי? אני כלל וכלל לא יודע מה זה רעה! הכל טוב! כל מה שנעשה עמי זה טוב! אין כזה דבר רע! שאלה כזאת הייתי מציע לכם לשאול מי שיודע מה זה 'רעה' ולא אותי! הוא יצאו מביתו בלי שום ספק, שאדם שגר בכזה עוני מחפיר, ולא יודע כלל וכלל מה זה 'רעה', הוא יכול להסביר יפה יפה מה הסבר המשנה 'כשם שמברך על הטובה כך מברך על הרעה'.

בני ישראל היו צריכים להיות בארץ מצרים סך של מאות שנים, והתקצרה להם הגלות, היות כי עברו שם שעבוד וקושי בשוה לסך של מאות שנים שהיו צריכים להיות שם, ולכן הקב"ה גאל והוציא אותם מארץ מצרים בזמן שבהו, ושלא נקבע מראש. וכמו שידוע חלק מהעבודות פרך שהם עברו בארץ מצרים, היה שהאנשים עבדו את העבודה של הנשים וכן ההיפך. ועבודה שהיתה צריכה להיות מוכנה בשבוע ימים היה מוכן תוך יום אחד. שעבוד ועבודות פרך שהם עברו בני ישראל א"א להעלות על

עלון זה נתרם

כתובת מייל של מערכת הגליון

a13215113@gmail.com

הודעה משמחת

ב"ה, לכל המעוניין ניתן לתרום בעמדות "קהילות" וב"נדרים פלוס" הפרוסות בבתי כנסיות ברחבי הארץ והעולם ע"ש "עלון אשרי האישי" או במספר טלפון ("קהילות"):

073-275-7000, ולהקיש קוד 8915

אין צורך להעביר כסף, אלא פנימה לזימן לגליון אוןרפא

נודב לע"נ

מרת ביילה בת הרב אלימלך ע"ה נלב"ע ג' שבט ת. נ. צ. ב. ה.

נודב לע"נ

הרב נפתלי הרץ בן הרב יוחנן דב הלוי ז"ל נלב"ע י"ב חשוון ולע"נ האשה החשובה מרת רבקה בת הרב משה חיים ע"ה ת. נ. צ. ב. ה.

נודב לע"נ

הרב מרדכי מנחם מנדל בן הרב אהרן אריה ז"ל נלב"ע ה' תמוז תשפ"א ת. נ. צ. ב. ה.

המעוניין לתרום להוצאות העלון להצלחה, ברכה או לע"נ יפנה לעורך הבה"ח ישראל פינגבובים הרי"ה, או להפקיד בבנק פועלים, סניף 533, מס' ח-ת-540321 ע"ש ישראל בנימין פינגבובים. ניתן לתרום מכספי מעשר.